

**MINISTER
RODZINY I POLITYKI SPOŁECZNEJ**

DPS-V.055.1.2022.JS

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Zawiadomienie o sposobie załatwienia petycji

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 870) po rozpatrzeniu petycji dotyczącej zmiany przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej w zakresie odpłatności osób zobowiązanych za pobyt w domu pomocy społecznej przekazuję poniższe wyjaśnienia.

Zasady odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej regulują przepisy ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268, z późn. zm.).

Zgodnie z przepisami ustawy pobyt w domu pomocy społecznej jest odpłatny, a krąg osób, na których spoczywa obowiązek wnoszenia opłaty za pobyt bliskich w domu pomocy, wynika z art. 61 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej. Pobyt w domu pomocy społecznej jest odpłatny do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca.

Stosownie do art. 61 ust. 1 ustawy obowiązani do wnoszenia opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej są w kolejności: 1) mieszkaniowiec domu, nie więcej jednak niż 70% swojego dochodu; 2) małżonek, zstępni przed wstępnymi, 3) gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej.

Jednocześnie przyjęta w art. 61 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej zasada kolejności oznacza, że w sytuacji gdy osoba umieszczona w domu pomocy społecznej nie jest w stanie ponieść kosztów pobytu w placówce, obowiązek wnoszenia opłat spoczywa na małżonku, w następnej kolejności na zstępnych, w dalszej kolejności na wstępnym, a dopiero w ostatniej kolejności - na gminie, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej.

Na podstawie art. 61 ust. 2a opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej mogą również wносить osoby niewymienione w ust. 2.

Opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej wnoszą małżonek, zstępni przed wstępnymi:

- a) w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jeżeli dochód jest wyższy niż 300% kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej, jednak kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% tego kryterium,
- b) w przypadku osoby w rodzinie, jeżeli posiadany dochód na osobę jest wyższy niż 300% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie, z tym że kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

W przypadku ponoszenia odpłatności za pobyt członka rodziny w domu pomocy społecznej przez osoby określone w art. 61 ust. 1 pkt 2 ustawy o pomocy społecznej, wysokość ponoszonej przez nich odpłatności ustalana jest w umowie zawartej z kierownikiem ośrodka pomocy społecznej. Zasadność zawarcia umowy oraz jej treść należy oceniać z uwzględnieniem sytuacji materialnej i życiowej osób, z którymi umowa jest zawierana (analizie podlega wysokość dochodów i możliwości). Zawarcie umowy powinno być więc poprzedzone rozeznaniem sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej tych osób. Wysokość odpłatności określonej w umowie powinna być ustalona w drodze negocjacji pomiędzy osobą zobowiązaną a ośrodkiem pomocy społecznej.

W przypadku braku zgody na podpisanie umowy lub odmowy przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego odpłatność ponoszona przez ww. osoby może zostać ustalona na mocy decyzji. W związku z powyższym, w aktualnie obowiązującym stanie prawnym, organ może wydać decyzję zobowiązującą do odpłatności osoby wymienione w art. 61 ust. 1 pkt 2 jedynie gdy nie doszło do zawarcia umowy.

Odnosząc się wprost do wniosku o rozszerzenie kręgu osób obowiązanych do wnoszenia opłaty za pobyt członka rodziny w domu pomocy społecznej, poprzez dodanie do katalogu osób obowiązanych również rodzeństwa osoby kierowanej do domu należy podkreślić, że Ministerstwo nie planuje zmian legislacyjnych w tym zakresie.

1. W pierwszej kolejności należy podkreślić, że krąg osób obowiązanych do odpłatności za pobyt osoby w domu pomocy społecznej w obecnym stanie prawnym jest szeroki. Oprócz samego mieszkańca obejmuje również małżonka, a

także zstępnych i wstępnych różnego stopnia. Tak więc w kręgu osób zobowiązanych do odpłatności są zarówno dzieci czy też rodzice, ale także krewni dalszego stopnia tj. wnuki czy dziadkowie. Reasumując krąg bliskich zobowiązanych do ponoszenia odpłatności za pobyt osoby w domu pomocy społecznej jest w obecnym stanie prawnym szeroki i obejmuje nie tylko najbliższą, ale też dalszą rodzinę, a ustawa daje narzędzia do ustalania odpłatności nawet w przypadku braku zgody na podpisanie umowy lub odmowy przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego.

2. W petycji podnoszony jest argument, że istnieje dysproporcja pomiędzy kręgiem osób zobowiązanych do świadczeń alimentacyjnych przewidzianych w przepisach Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz kręgiem osób zobowiązanych do wnoszenia opłaty z tytułu pobytu członka rodziny w domu pomocy społecznej, wynikających z przepisów ustawy o pomocy społecznej. W opinii Ministerstwa przepisy ustawy o pomocy społecznej są przepisami szczególnymi odnoszącymi się do zasad przyznawania świadczeń z systemu pomocy społecznej i nie wydaje się zasadne, aby w każdym zakresie regulacje te były analogiczne do przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.
3. Ponadto odnosząc się do wniosku o zastosowanie w przepisach ustawy o pomocy społecznej analogicznego kręgu osób zobowiązanych do odpłatności, jak w przypadku obowiązku alimentacyjnego wynikającego z art. 129 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego należy podkreślić, że w ramach obowiązku alimentacyjnego między krewnymi najbliższy jest obowiązek między rodzeństwem. Po pierwsze, obowiązek alimentacyjny obciąża rodzeństwo dopiero w ostatniej kolejności – po małżonku, zstępnych oraz wstępnych uprawnionego (art. 129 § 1 i art. 130 KRO). Po drugie na podstawie art. 134 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego zobowiązany może uchylić się od świadczeń alimentacyjnych w stosunku do rodzeństwa, jeżeli są one połączone z nadmiernym uszczerbkiem dla niego lub dla jego najbliższej rodziny. Przy czym jak podkreśla się w literaturze „nadmierny uszczerbek” jest zwrotem niedookreślonym, a stosując art. 134 Kodeksu należy brać pod uwagę wszelkie okoliczności konkretnej sprawy. Dodatkowo brat lub siostra uprawnionego może również – na zasadach ogólnych (art. 144¹ KRO) – uchylić się

od wykonania obowiązku alimentacyjnego, jeżeli żądanie alimentów jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Reasumując w stosunku do rodzeństwa zobowiązany może uchylić się od świadczeń alimentacyjnych, jeżeli są one połączone z nadmiernym uszczerbkiem dla niego lub dla jego najbliższej rodziny, a obowiązek alimentacyjny w stosunku do rodzeństwa jest słabszy niż względem pozostałych krewnych.

4. Ponadto należy wskazać, że ustawa o pomocy społecznej nie wyklucza, tego aby odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej świadczyły również osoby inne niż wymienione w art. 61 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej, co wynika wprost z art. 62 ust. 2a. W przypadku, o którym mowa w ust. 2a, art. 103 ust. 2 stosuje się odpowiednio, tj. wysokość odpłatności ustalana jest na podstawie umowy zawartej z kierownikiem ośrodka pomocy społecznej.
5. Przyjęta w art. 61 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej zasada kolejności oznacza, że w sytuacji, gdy osoba umieszczona w domu pomocy społecznej nie jest w stanie ponieść kosztów pobytu w placówce, a następnie kosztów tych nie są w stanie ponieść małżonek, zstępni i wstępni, to w ostatniej kolejności obowiązek ponoszenia odpłatności spoczywa na gminie, która kierowała osobę do domu pomocy społecznej. Tak więc w ostatniej kolejności to organy samorządowe zobligowane są do partycypowania w kosztach pobytu mieszkańca domu pomocy społecznej. Wskazać należy, że do Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej dotychczas nie wpływały wnioski czy sugestie w zakresie zmian przepisów prawa mających na celu rozszerzenie kręgu osób zobowiązanych do ponoszenia odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej również na rodzeństwo.
6. Przedstawiając powyższe wyjaśnienia oraz odnosząc się do sugestii zawartych w przedmiotowej petycji, iż wydatki gmin z tytułu odpłatności za mieszkańców domów pomocy społecznej w znaczącym stopniu obciążają budżety gmin należy wskazać, że obecnie zgodnie z ideą deinstytucjonalizacji rozwijane są usługi środowiskowe oraz promowane są działania służące procesowi stopniowego odchodzenia od organizowania usług świadczonych wobec osób wymagających wsparcia w dużych instytucjach - na rzecz wsparcia w miejscu zamieszkania.

W dniu 7 czerwca 2022 r. Rada Ministrów przyjęła uchwałę w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą *Strategia rozwoju usług społecznych, polityka*

publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.). Dokument stanowi wytyczne do działań z zakresu rozwoju usług społecznych zgodnych z ideą deinstytucjonalizacji zakładając m.in. priorytet usług społecznych realizowanych w środowisku zamieszkania nad usługami stacjonarnymi, rozwój lokalnych i zindywidualizowanych usług, w tym usług o charakterze zapobiegającym, które mają ograniczyć konieczność opieki instytucjonalnej.

Przedstawiając powyższe wyjaśnienia informuję, że Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej nie planuje zmian legislacyjnych mających na celu rozszerzenie kręgu osób zobowiązanych do odpłatności za pobyt osoby w domu pomocy społecznej tj. zmian art. 61 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.

Informuję również, że zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o petycjach sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Z wyrazami szacunku

z up. Minister Rodziny i Polityki Społecznej

Stanisław Szwed

Sekretarz Stanu

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/